

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

XLIV. De maxillis, gingiuis, & dentibus

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

dit nervus, ramum quoque ad linguam & laryngem mittit: larynxque prima quinti huius paris origine laeditur quoque ab ea pendens ramus; & si quis nascatur surdus, nascitur item mutus. At si non ex vitio nervi principio, sed quod aut auris forami aetate procedente oppletum sit, aut tympanum factum crassum aut molle non resonet; minimè necesse est cessare simul aut saltem vitari vocè. Nam neque muti omnes continuò surdi sunt: quoniam vitium in lingua ramulo esse potest & nò in quinti paris radice, quod ad aurem præcipue ducitur.

Puer ante aetatem loquutus.

Huc verò spectat & illud Philofophi problema 27. lect. 11. qui fiat, vt puer quispiam antè aetatem incipiat loqui; & vbi semel fuerit loquutus iterum obmutescat. Nimirum fit interdum, vt necessaria loquendo dispositio citius adueniat linguæ; atque ex sola phantasia & apprehensionis vi ad loquendum absque voluntatis impulsu lingua soluitur. Quemadmodum perpèrè nomen aliquod vel non cogitantibus nobis aut volentibus, propter vehementem antea factam apprehensionem in linguam incurrit. Euenit quoque, vt quæ dispositio est vno tempore, desideretur alio: sicut notissima rei nonnunquam remissio non possumus cum maximè volumus; quæ post cum minimè cogitamus occurrit. Denique fieri potest, vt non simul facultas audiendi & intelligendi, facultasque mouendi linguam & loquendi perficiantur; sed illa potest esse perfecta antequàm hæc absoluitur. Interim verò dum perficitur, vehementi impressione aut imaginatione quapiam euenire potest, vt ad loquendum lingua soluitur, postque locutio cesset.

Nim mutua loquutus.

At postquam nemuti aliquando loqui, etsi loquantur, quenam est causa? Cræsi namque filius, cum nunquam antea loquutus esset, prompsisse dicitur verba, quibus caueret, ne patrem in bello captum occiderent. Confucius sanè natura ad discendi & loquendi facultatem simul absoluere; vt alijs ea, quæ didicerimus ipsi, communicare possimus. At fit interdum, vt loquendi, quam intelligendi, facultas breuiori tempore absoluitur; postque perfectè quispiam intelligere atque addiscere idioma, nec tamè quidquam loqui: tum verò lingua quoque virtuteque loquendi perfecta loquatur illicè, neque noua institutione fit opus. Quod Cræsi fortasse filio accidit, vt antea non loqueretur, quod loquendi vis nondum esset perfecta, post vehementi capti patris imaginatio ne spiritusque commotione verba quedam protulerit.

DE MAXILLIS, GINGIVIS, & Dentibus.

CAPVT XLIV.

Maxilla.

Axillam duplicem in hianti ore spectamus, superiorem & inferiorem, immobilem illam, hanc mobilem, vt in superioribus traditum est. Superior ex pluribus omnino constat ossibus: ad vndecim vel duodecim numerantur, quæ nunc commemorare superfluum. Inferior duobus, quæ ad medium mentum cartilagine vniuntur, quæ in prouectioribus in ossis naturam degenerat homini. Breuissimam hoc animal sui corporis proportionè maxillam ha-

bet: quod facie ferè rotunda, non oblonga, vt animalia cætera, præditum sit. Atque vt minus graueret faciliusque moueretur, sinus & cavitates medulla plenas continet.

Maxillam mouentes muscoli.

Mouetur autem inferiori maxilla, & sursum, & deorsum, & ad latera. Sursum trahunt vtrinque musculi terni. Primus temporalis propterea dictus, quod supra temporum cavitatem natus; per eamque sub iugali osse in maxillam inferiorem exterius inseritur. Alter, quem masseterem vocant. Triangularis est ferè totumque genarum occupat locum; atque ab osse partim iugali, partim à malo profectus, ad mentum maxillæque extremum angulum tendit. Tertius exiguus in ore latitans à sphærænoide ossis processibus ad eiusdem maxillæ interiora descendit. Hi omnes sursum trahunt, cum ora claudimus. Deorsum autem, dum aperimus, digastrici duo dūtaxat; vtrinque vnus. Facilius enim est deorsum, quam sursum, graue corpus mouere. Et deorsum quidem trahenda solum maxilla est; sursum autem non trahendo modò, sed & fortiter ac vehementer cum superiori comprimenda, dum manducamus cibumque dentibus aut diuidimus aut terimus. Gracilis est hic tertius musculus & oblongus, ex temporalis ossis processu sub aure prodiens, carnosus primùm, deinde in medio neruosus, tum rursus carnosus interiori summo infigitur mento.

Hi duo contracti atque in se collecti aperiant os maxillamque deorsum trahunt. Cur autem præter visitatam musculorum conditionem in medio euadat nervi (quidquid Galenus & alij dixerint) duas opinor fuisse causas. Alteram, quia cum graciles essent & oblongi, periclitati fuissent in motu, nisi hic arte fuissent in medio roborati. Alteram ne recta versus aurem, vnde oriuntur; sed deorsum traherent. Vtriusque argumentum sumas ex rectis epigastrij musculis, quos ob longitudinis & intestinorum compressionem sæpius membraneis admixtis fibris interrumpi diximus. Denique ad latera mouetur maxilla, dum manducamus cibumque terimus; non peculiari aliquo alio musculo, sed his ipsis, quos commemoravi: masseterem potissimum, qui propterea mansorius & molitor appellatur. Duplici namque principio duplicique fibrarum sese interfecantium serie constat: dūmque laxatis alijs contrahuntur aliæ, motum eiusmodi faciunt. Nec parum temporalis iuuat, dum lato natus principio atque in acutum desinens, has aut illas fibras laxatis alijs colligit. Denique omnes omnino commemorati musculi, tum masseter, tum temporalis, & in ore delitescens digastricus, motum eum faciunt, dum in vno laxari latere contrahuntur in altero.

In vtraque porò maxilla tum cavitates sunt dentibus excipiendis paratæ, quas alucolos, locellos, fossulas, præsepiola, & mortariola vocamus: tum obductæ gingiuarum carneæ immobiles, vt in alucolis dentes firmiter stabiliantque. Scio non leuiter disputari, an dentes inter ossa commemorandi sint. Sed ego duo constanter aio. Primùm enim ab ossibus cæteris specie illos ac natura differre non dubito. Non eandem, inquit Philofophus in cap. 4. lib. 2. de animalium ortu, naturam, quam cætera ossa, dentes habent. Et antè illum Hippocrates in Aphotifino 18. lib. 5. Frigidum, inimicum ossibus, dentibus, nervis, cerebro, spinali medulla. Quæ omnia tanquam partes natura diuersas commemorat: alioqui commemoratio vitiosa.

Dentium alucoli.

Dentes ab ossibus natura differre.

N ij

si ossium nomine dentes quoque continerentur. Sanè vt in 3. libro positum est, ossa partes corporis animatae sunt, dentes non sunt: ossa in prima foetus conformatione simul formantur omnia, dentes post adueniunt: & illa quidem ex communi formandi foetus materia, hi ex excrementosa prorsus & reiectanea: ossa certum ac statum habent accretionis terminum, dentes vt continuo vsu mutuoque attritu consumuntur, ita crescunt semper: illa contenta medulla nutriuntur, hi ex terreo halitu constant: ossa per omnem vitam cum ceteris partibus conferuantur corporisque integritatem tinentur, dentes decidui sunt & pro illis renascuntur alij.

Dentium generatio triplex.

Dentes ossibus natura similes.

Dentium partitio & vsus.

Situs.

Radix.

Ortus & casus.

Sapientia dentes.

Numerus.

Et Hippocrates in libro de principijs triplicem illorum generationem fecit: primam in vtero, etsi nondum ex gingiuis emerferint: alteram post ortum lactenti puero, dum è gingiuis prodeunt: tertiam procedente etate, dum puer solido iam vitur cibo. Illis enim cadentibus renascuntur alij.

Alterum tamen fateor, per similem eos ossibus naturam habere. Sicillimi namque sunt & frigidissimi, durissimi, laeues, & candidi; & quidem magis, quam ossa omnia. Etenim quod ad soliditatem & duritatem attinet, maiorem omnino, quam ossibus, inesse illis oportuit. Quoniam ossa suffulciunt solum carnem & molliores partes: at primarius dentium vsus in diuidendis ac terendis cibis, qui duriores persapè sunt, apparet. Quam ob causam tripartitò diuiduntur: quidam acuti prorsus sunt ad frangendum; qui canini dicuntur: alij acuti & lati ad scindendum, incisoresque appellantur: alij demùm penè quadrati & molares ad terendum & molendum. Singuli locum suo muneri quam conuenientissimum occuparunt. Anteriores enim & primores sunt incisores, in vtraque maxilla ferè quaterni: his vtrinque adstant canini duo: reliqui sunt molares. Omnes insiguntur maxillis radice sua, quæ incisorijs & caninis vnica est, molaribus duplex, triplex, & quadruplex: sed plures in superiori maxilla, quam in inferiori radices habent: tum quòd illa rarior sit ac mollior: tum quòd in ea penduli insistant dentes: inferior densior est & durior, atque in ea dentes vel proprio pondere sustentantur. Incisores prius, quam molares, nascuntur, quòd & minores sint illi, & secandi vsus prior, quam molendi. Prius etiam decidunt; tum quia prius nati; tum quia acuti cum sint, hebetantur citius, acutioresque alios & ad vsu idoneos par est succedere: tum verò maximè quòd vnica illi radice atque in tenui maxilla, molares radice multiplici in maxilla lata nituntur. Diutius quoque molares oriuntur: & in 3. libro de animalium ortu cap. 8. habet Philosophus, vi-

gesimo anno & nonnullis etiam senescentibus prodeunt illi, qui vltimi omnium sunt: quos propterea in libro de principijs Hippocrates *εωπρεπισσους*, id est, sapientia dentes appellauit, quòd in quarto septenario erumpant, quo incipimus sapere. Auicenna dentes sensus & intellectus nominauit.

Triginta vel triginta duo in plerisque hominibus dentes numerantur: in quibusdam plures vel pauciores. Nec defuerunt, qui duplicem eorum haberent ordinem: vt Timarchus Nestoris Cyprij filius, Dircelinæque Mithridatis filia: immò & triplicem Phæbus Columbi periti Anatomici

A filius. Sed rarissima sunt hæc & præter naturam consuetum. Extat autem illud Hippocratis in 2. epidem. sect. 6. Qui longæ vitæ sunt, plures dentes habent. Et omnino paucitas & raritas dentium damnatur. Et mares propterea longiorum, quam feminas, degere vitam scripsit Aristoteles in problem. primo sect. 34. Cuius rei multiplex ratio esse potest. Philosopho illa probata est in problem. 47. sect. 10. quòd qui raros & paucos habent dentes, ijs crassius est capitis os: cumque cerebrum minùs perspiret, citius putrescit. Nam & ideò vir magis, quam femina, viuax est, quòd plures in capite suturas habet, liberiùsque perspirat cerebrum. Sed & alia adferri possunt. Prima, quòd multitudo dentium ex caloris & solidæ substantiæ copia prouenit; à qua prorogatur vita. Altera, quòd qui plures & coniunctos magis obtinent dentes, ij meliùs cibum mandunt accuratiusque conficiunt, vnde melior coctio diuturniorque vitæ conseruatio sequitur.

Hic igitur primarius est ac præcipuus dentium vsus. Alij sunt minùs præcipui. Nam & articulandæ voci famulantur: & ad oris ornatum faciunt: turpe siquidem edentulum esse. Et animalibus quibusdam armorum instar sunt. Nec defuerunt, qui homini ad garulitatem compescendam datos fuisse moneant.

C Finem toti huic imponam tractationi, si duo paucis exposuero. Alterum, cur dentem totum natura renouet, partem illius fractam non possit reponere. Alterum, cur dentes in senectute decidant. Prioris ea fuerit causa, quòd dentis truncus, qui in maxilla remanet, renouationem prohibet: eo extracto libera est natura, vt ex noua accedente materia, si robustus adhuc fuerit calor & virtus integra, dentem alium reponat. Posterioris autem, vel eadem est, quæ pilorum casus: nempe humoris & caloris inopia: vel ea etiam, quòd dentium incipit cessare vsus, aut ad occasum iam præcipitata natura, aut copiosioris cibi non amplius indiga.

DE CORNIBVS.

CAPVT XLV.

Am verò cum dentibus cornuum quoque consideratio coniuncta est. Hæc namque animalibus ijs insunt, in quibus maxilla superior dentibus caret:

quòd ea materia, quæ dentium esse debuerat, abeat tota in cornua, superflua, inquam, & excrementosa materia. Ea sunt quadrupedia animalia: non omnia, sed viuipara & grandiora. In alijs quibusdam per similitudinem nominantur, vt est in 3. de partibus libro cap. 2. Illis verò sunt velut arma, siue ad inferendam vim, siue ad repellendam. Duplex ferè est cornu, ita geminis delectatur natura, æquumque est, vt dexteræ & sinistræ maxillæ dentes dextro & sinistro compensentur cornu. In quibusdam tamen vnicum est in medio capite positum, vt vtraque pars illo participet. Quæ duplex habent, vngulam quoque diuidunt: quæ vnicum, non item. Quoniam